

مرکز تحقیقات اسلامی

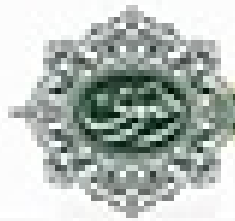
اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

مركز البحوث والدراسات
الاسلامية والعلوم الشرعية

شطرنج و فمبار؟!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رهنما ۲۲ (شطرنج و قمار؟!)

نویسنده:

محمد حسین پورامینی

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	رهنما ۲۲ (شطرنج و قمار؟!)
۶	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۰	شطرنج و قمار؟! -
۱۲	درآمد
۱۳	۱. چند نکته، در بیان احکام الهی .
۱۷	۲. مضرات قمار .
۲۶	درباره مرکز

عنوان و نام پدیدآور: شطرنج و قمار؟! / گردآورنده معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی.

مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

نویسنده: محمد حسین پور امینی

مشخصات ظاهری: ۱۶ ص؛ ۱۱×۱۷ س م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۴۳-۹۴-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: شطرنج (فقه)

موضوع: قمار -- جنبه های مذهبی -- اسلام

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

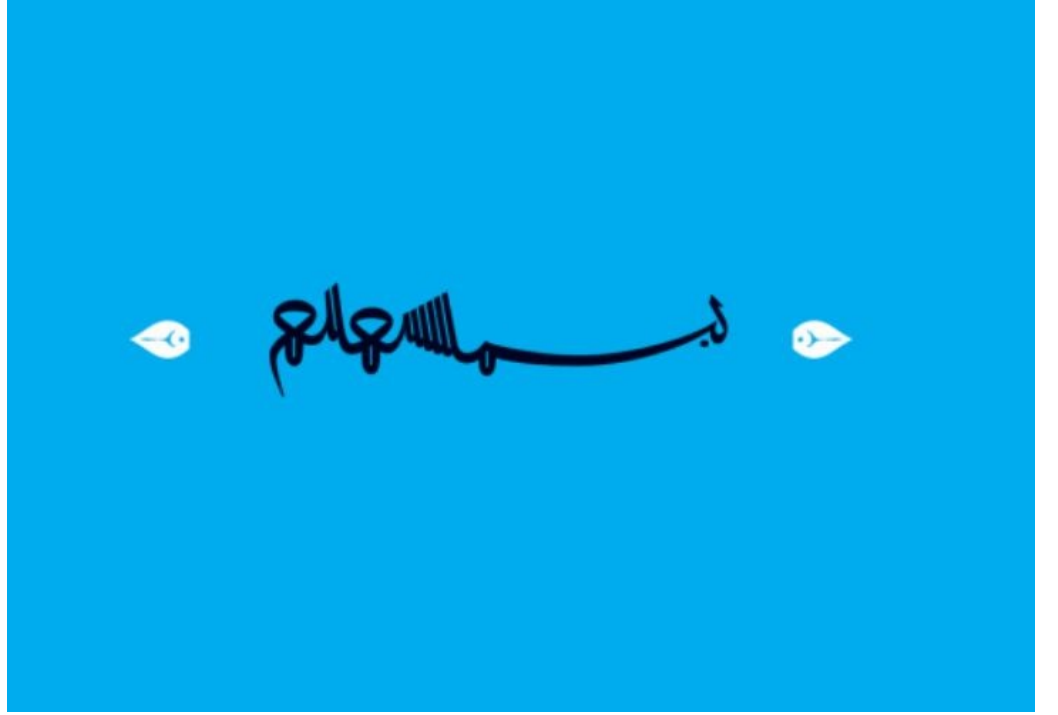
شناسه افزوده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی

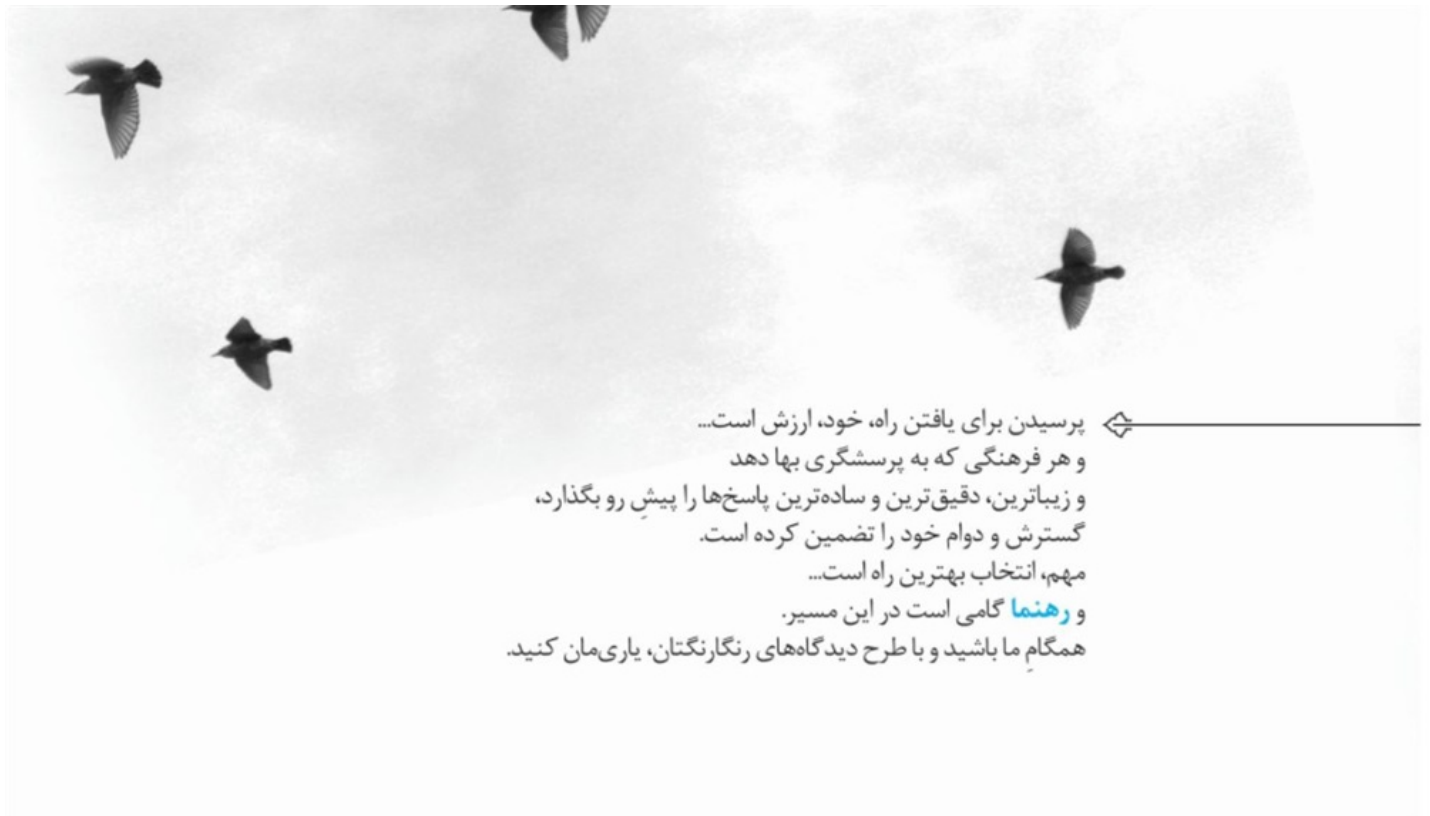
رده بندی کنگره: BP۱۹۴/۹/ش ۶ ۱۳۹۱

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۴

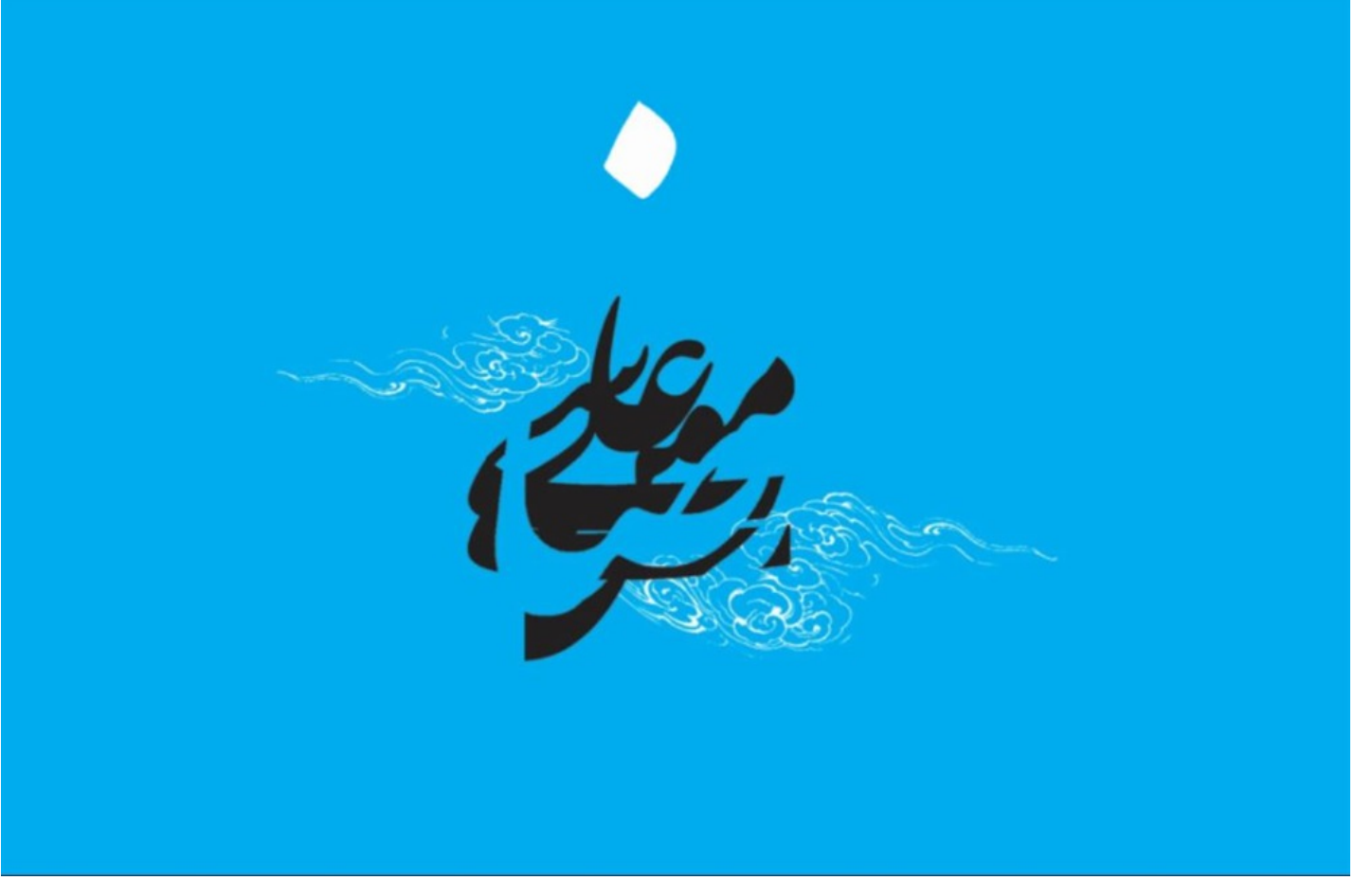
شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۶۹۶۲۷

ص: ۱

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیش رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

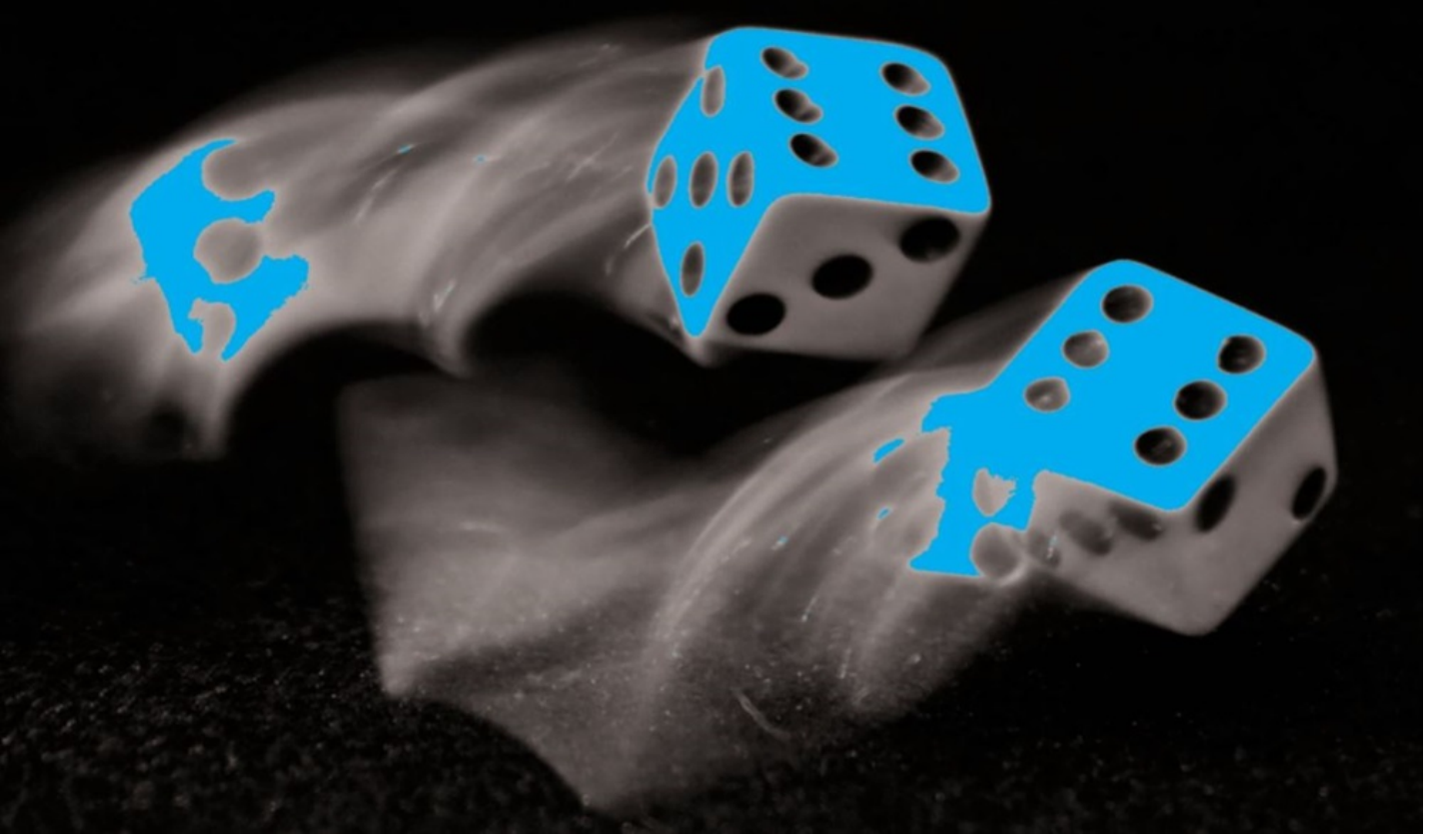

شطرنج و قمار؟!

اگر درگیر پرسش های زیر هستید، پاسخ خود را در کتابچه حاضر میابید:

۱. آیا بازی با شطرنج طبق نظر برخی فقها جایز است؟
۲. چگونه ممکن است حکمی که حرام بوده، اینک حلال شده است؟! مگر احکام دین ثابت نیست؟
۳. آفتهایی که قمار به ریشه و ساقه زندگی آدمی میزند، چیست؟
۴. فلسفه حرمت بازی با شطرنج یا پاسور چیست؟

ص: ۵

دین مبین اسلام برای تمام شئون زندگی فردی و اجتماعی انسان برنامه های تعالی بخش دارد، اما پیش از بیان این احکام، لازم است به این پرسش پاسخ گوییم: چرا با اینکه آیات قرآن و روایات اهلیت^۱ با یکدیگر در انطباق کامل است، بین علما اختلاف فتوا وجود دارد؟ در پاسخ باید گفت اختلاف فتوا، علل متعددی دارد که در این مختصر، به دو نمونه مهم اشاره میکنیم:

۱. آیات قرآن و روایات، در مباحث احکام، به منزله قانون است و ممکن است فهم فقها از عبارات های آن متفاوت باشد. با اینکه قوانین حقوقی، زاده فکر بشر و بسیار ساده تر از قوانین الهی است، حقوق دانان نیز گاه در فهم قانون دچار اختلاف نظر می شوند؛ لذا هیچ بعید نیست فقها نیز در فهم قوانین الهی از قرآن و روایات، اختلاف نظر پیدا کنند. در اصطلاح علم اصول، به این برداشت ها، «ظواهر ادله» و «فهم عرفی» می گویند.

۲. روایاتی که سند احکام الهی قرار میگیرد، باید بسیار معتبر باشند تا بتوان به آنها استناد کرد. علم رجال و شخصیت شناسی، وضعیت کسانی را بررسی می کند که روایات را از زمان امامان معصوم تاکنون بیان کرده اند. در موثق بودن و مطمئن بودن برخی اشخاص، بین علما اختلاف نظر وجود دارد. این موضوع سبب میشود بعضی روایات در نظر فقیهی معتبر باشد و مطابق آن، فتوا دهد و در نظر شخص دیگر، معتبر نباشد و مطابق آن، فتوا ندهد.

نکته: هرگاه میان کارشناسان فن، اختلاف نظر باشد، افراد به خیرترین کارشناس مراجعه میکنند؛ لذا در عمل به احکام نیز واجب است به مجتهد اعلم مراجعه کنیم.

۱. چند نکته، در بیان احکام الهی

۱-۱. احکام الهی مبتنی بر مصلحت ها و مفسده هاست. گستره مصالح و مفاسد نیز شامل ابعاد جسمی و روحی و فردی و اجتماعی و نیز امور دنیوی و اخروی است.

۱-۲. احکام الهی برای پاسخگویی به نیازهای ثابت و متغیر بشر است. برای نیازهای ثابت، احکام ثابت و برای نیازهای متغیر، احکام متغیر وضع می شود.

۱-۳. احکام الهی، تابع موضوعات است و هر موضوعی، حکم خاص خود را دارد. از اینرو، ثبات و تغییر احکام، پیوند وسیعی با ثبات و تغییر موضوع دارد. بنابراین، ثبات احکام دینی به لحاظ استواری موضوعشان است و اگر موضوع عوض شود، دیگر ثبات حکم معنا ندارد؛ برای مثال، خوردن انگور حلال است؛ اما اگر همان انگور به شراب تبدیل شود، خوردن آن نیز حرام خواهد شد.

۱-۴. تغییر موضوع انواع مختلفی دارد: یکی از انواع آن استحاله شیء (تغییر ماهوی) است؛ مانند آنچه در مثال گفته شده آمد. گونه دیگر آن، تغییر عنوان منطبق بر موضوع است؛ برای نمونه، هر شیء نجسی که منفعت حلال نداشته نباشد، از نظر شرعی، نمی توان با آن مبادله اقتصادی انجام داد. از اینرو، در گذشته، فروش خون حرام بود؛ زیرا فاقد منفعت

حلال بود. اما امروزه که با تزریق خون، می توان جان بیمارانی را از خطر مرگ رهانید، منفعت حلال دارد. بنابراین، با آنکه تغییری در ماهیت خون پدید نیامده، عنوان منطبق بر آن تغییر کرده؛ یعنی خون مصداق کارهایی واقع شده است که منفعت حلال دارد و لاجرم میتوان با آن مبادله اقتصادی انجام داد.

۵-۱. بازی با آلات قمار در اسلام حرام است. حکم به حرمت بازی با پاسور، از آنجهت است که به عنوان یکی از ابزارهای قمار شناخته می شود؛ هرچند با آن شرط بندی نکنند. بنابراین، تا زمانیکه به این عنوان شناخته می شود، حکم آن حرمت خواهد بود. البته، اگر مرجع تقلید در صدق عنوان آلت قمار بودن برای پاسور تردید کند، به حرمت فتوا نمی دهد.

درمقابل، گفته شده است که امروزه در سطح جهان، شطرنج آلت قمار به حساب نمی آید؛ بلکه آنرا نوعی وسیله بازی فکری می شناسند. برایناساس، شطرنج از نظر موضوع حکم شرعی، تغییر یافته است؛ یعنی از آلت قمار بودن خارج شده و به تبع آن، حکمش نیز

دگرگون شده است.

۱-۶. برخی مراجع تقلید بازی با شطرنج را مطلقاً حرام می دانند؛ زیرا از نظر ایشان ملاک حرمت شطرنج، آلت قمار بودن نیست؛ بلکه مستقلاً موضوع حرمت است. از اینرو، آلت قمار بودن و نبودن در حکم آن دخالت ندارد. ولی برخی دیگر از مراجع، مانند امام خمینی^{ره} و مقام معظم رهبری و آیات عظام فاضل و مکارم و بهجت، آنرا به عنوان آلت قمار بودن حرام می دانند. براساس این مبنا، اگر شطرنج از آلت قمار بودن خارج شود، دیگر حرام نخواهد بود. بنابراین، در این مسئله هرکس باید به فتوای مرجع تقلید خود رجوع کند.

۲. مضرات قمار

خداوند متعال قمار را در ردیف می گساری و بت پرستی و از کارهای پلید شیطانی دانسته و به اجتناب از آن دستور داده است: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ

ص: ۱۲

رَجَسٌ مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ. (= ای کسانی که ایمان آورده اید، بدانید که شراب، قمار، بت ها و چوب های مخصوص برد و باخت، به تمامی، پلید و ناپاک و از کارهای شیطانی است. پس، از این کارها پرهیزید تا رستگار شوید.) (۱)

«میسر» یعنی قمار و از این رو، قمارباز را «یاسر» گویند. ریشه آن «یسر» به معنای آسانی است و علت نامیدن قمار به میسر، این است که قمارباز با آن، مال دیگران را به آسانی و بدون زحمت به چنگ می آورد. (۲) از امام رضا نقل شده است: المیسر هو القمار. (= میسر همان قمار است.) (۳) براساس روایات متعددی از رسول خدا و ائمه معصوم، بازی با آلات قمار نیز در ردیف میسر شمرده شده است. جابر از امامباقر نقل کرده است: از پیامبر اکرم پرسیدند: «میسر

ص: ۱۳

۱- مائده ۹۰

۲- سید علی اکبر قرشی قاموس قرآن ج ۷ ص ۲۶۳

۳- وسائل الشیعه ج ۱۲ ص ۱۱۹ حدیث ۳

چیست؟» فرمودند: «هر آنچه با آن قماربازی کنند؛ حتی مانند قاب یا گردو.»(۱)

خدا در قرآن می فرماید: إِنَّمَا يَرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَبُغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيُضِدَّكُمْ عَنِ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ. (= شیطان همواره درصدد ایجاد دشمنی و کینه توزی میان شما و بازداشتن شما از یاد خدا و برپایی نماز است. قماربازی و می گساری ابزار شیطان در نیل به این هدف است. آیا باز هم از این کار دست بر نمی دارید؟)(۲) آیه دیگری می گساری و قماربازی را هم ردیف و از گناهان کبیره دانسته است. گرچه ممکن است احیاناً منافی هم داشته باشد، قطعاً آثار زیان بار آن، به مراتب، بیشتر از سود آن است: يَسْئَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا(۳).

ص: ۱۵

۱- قیل یا رسول الله ما المیسر؟ فقال کل ما تقوم به حتی الکعب و الجوز. وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۱۹، حدیث ۴.

۲- مائده ۹۱

۳- بقره ۲۱۹

در آیه دیگری آمده است: جُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَ مَا أَهْلَ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَ الْمُنْخَنِقَةُ وَ الْمُوقُودَةُ وَ الْمَتْرَدِيَةُ وَ النَّطِيحَةُ وَ مَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَيْتُمْ وَ مَا ذُبِحَ عَلَى النُّصَبِ وَ أَنْ تَشْتَقِسَ مُوَا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فَشِيءٌ (۱). از این آیه می توان فهمید که «تقسیم به ازلام (۲)» نوعی قمار بوده که در اسلام

ص: ۱۶

۱- مانده ۳

۲- اعراب دو گونه ازلام (تیرهای مخصوص) داشتند: ازلام امرونی و دیگری ازلام قمار. ازلام قمار عبارت بود از ده چوب تیر به نام های فذّ، توأم، مسبل، نافس، حلس، رقیب، معلّا، سفیح، منیح و رغد. هفت چوب اول، به ترتیب از یک تا هفت سهم داشت و سه چوب آخر سهمی نداشت. در صفحات ۲۴۴ و ۲۴۵ از تفسیر مجمع البیان آمده است: «شتری را سر بریده و ۲۸ قسمت می کردند و قماربازان ده نفر و به عدد تیرها بودند. آنگاه تیرها را مخلوط کرده، هر کس یک تیر برمی داشت. صاحب تیر فذّ یک قسمت و صاحب تیر توأم دو قسمت، تا آنکه تیر معلّا به نام او آمده بود، هفت سهم می برد. آنان که سه تیر سفیح یا منیح یا رغد به دست آنها آمده بود، نه تنها چیزی نمی بردند، بلکه پول شتر را هم می پرداختند.» در آیه، این کار فسق دانسته شده است؛ یعنی قمار و بازی با آلات قمار، گناهی بزرگ و خروج از طاعت خداوند و روی آوردن به معصیت است. همان، ص ۲۴۵؛ علی اکبر هاشمی رفسنجانی، تفسیر راهنما، ج ۴، قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۴، ص ۲۳۳. روشن است که نه تیرهای قمار خصوصیتی در تحریم داشته است، نه حیوان و گوشت آن. بنابراین، اموال به دست آمده از هر نوع بردو باخت، حرام است (همان)؛ جز در مسائلی مانند مسابقه تیراندازی یا اسب سواری که استثنا شده است.

تحریم شده است. پس، بازی قمار که با بردوباخت مالی همراه است، حرام بوده و داخل در عناوین میسر و ازلام است؛ حال آنکه با آلات قمار باشد یا با هر وسیله دیگری. همچنین، از نمونه های تصرف ناروا در مال دیگران بوده که براساس این آیه شریفه حرام است: «لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ (۱)»

نکته مهم دیگر، بازتاب روانی قمار است. قمارباز همیشه بازنده است؛ چون اگر ببرد، حریص تر می شود که باز هم قمار کند و به یقین، او همیشه برنده نخواهد بود و در دفعات بعدی خواهد باخت. از آنجاکه این ثروت بادآورده است، نه نتیجه کار و کوشش، قدر آنرا نمی داند و چه بسا به زودی آنرا ازدست بدهد. از نظر اخلاقی نیز قساوت قلب می خواهد که کسی اموال و دارایی و گاهی، تمام زندگی و کاشانه دوستش را بگیرد، او و خانواده اش را به

ص: ۱۷

۱- بقره، ۱۸۸؛ نساء، ۲۹؛ نکه: نساء، ۱۶۱؛ توبه، ۳۴.

روز سیاه بنشانند و خود با دارایی آنان، به عیش و نوش بپردازد.

در برخی روایات وارد شده است: (۱) «قریشی‌ها آنقدر به قماربازی ادامه می‌دادند که حتی زن و بچه خود را بر سر آن گرو می‌گذاشتند و می‌فروختند.» از این رو، بازی با آلات قمار حتی اگر بدون بردوباخت باشد، حرام شمرده شده است تا کسی به این وادی خطرناک نزدیک نشود. به عبارت دیگر، احتمال دارد حرمت بازی با آلات قمار، جنبه حریمی داشته باشد و موجب شود که جامعه اسلامی، به طور کامل، با اینگونه مسائل فاصله گیرد و به آن نزدیک نشود.

از دیگر سو، کسی که می‌بازد، می‌کوشد برای جبران شکست روحی و مادی خود، بازی را ادامه دهد و چون عصبانی شده است، چه بسا تمام زندگی خود را ببازد و حتی برای تسکین شکست و ناراحتی‌های خود، به انواع مواد مخدر و مشروبات الکلی روی آورد. شاید

ص: ۱۹

بدین جهت است که در این آیات، شراب و قمار باهم آمده است.

درخصوص برخی بازی‌ها، مانند شطرنج، باید دانست که فقه مرز نهایی میان حرام و واجب را مشخص می‌کند؛ اما باید مواظب سایر آثار جانبی آنها بود. برخی مانند شانتال شوده، قهرمان شطرنج فرانسوی، معتقدند که شطرنج ورزشی خسته کننده است. پرداختن به شطرنج، سایر منابع ذهنی را از کار می‌اندازد و دیگر فعالیت‌های ذهن، بیهوده و پوچ می‌شود. شطرنج می‌تواند به مفهوم نظریه پاسکالی، با فشاری که بر نقطه ای از بدن (مغز) وارد می‌سازد، اختلال حواس ایجاد کند.

به نظر برخی، یکی دیگر از مضرات شطرنج، کینه و عداوتی است که میان بازیکنان پدید می‌آید. الخین، قهرمان دیگر شطرنج، می‌گوید: «برای برنده شدن در بازی شطرنج، باید از حریف خود متنفر شد.» مهم تر از همه، آن است که بازی با پاسور، شطرنج و...، عمر انسان را تلف، اعصابش را فرسوده و روانش را آشفته می‌سازد.

ص: ۲۰

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ ه. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
 ۲. ارتباط با مراکز هم سو
 ۳. پرهیز از موازی کاری
 ۴. صرفا ارائه محتوای علمی
 ۵. ذکر منابع نشر
- بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و ...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و ... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

